

Jasna Požgan

Državni arhiv za Međimurje

Štrigova 102

Štrigova

USTROJSTVO NARODNOG ODBORA OPĆINE ČAKOVEC (1955-1963)

UDK 352(497.5 Čakovec)“1955/1963“

Stručni rad

Članak opisuje i razmatra ustrojstvo tijela javne uprave na primjeru Narodnog odbora općine Čakovec. U članku se daje opis djelokruga rada Narodnog odbora od najviših tijela, pa do najnižih. Razrađuju se ustrojbene strukture unutar Narodnog odbora općine te njihovi odnosi u hijerarhiji prema višim tijelima. Sukladno opisu ustrojstva i djelokruga daje se i opis upravno-teritorijalnih promjena u navedenom razdoblju.

Ključne riječi: *Narodni odbor, Općinsko vijeće, Vijeće proizvođača, odjeli, odsjeci, uprave, općina, kotar*

Uvod

Razdoblje nakon Drugog svjetskog rata od 1945. do 1950. godine, obilježilo je uvođenje jednostranačkog sustava u kojem je dominirala Komunistička partija Jugoslavije, koja je po uzoru na SSSR preuzela model etatističkog socijalizma s osnovnim elementima poput diktature KPJ, državnog vlasništva, planskoga gospodarstva, te strogo centraliziranog sustava upravljanja. Zbog konfrontacije sa SSSR-om i zemljama istočnog bloka 1948. godine Jugoslavija mijenja smjer u vanjskoj politici i počinje se približavati Zapadu. Sukladno tome, na unutarnjem planu početkom 1950-ih godina napušteni su strogi centralizam i plansko gospodarstvo, a počinju se tražiti nova ideološka rješenja. Prvo od njih predstavljalo je uvođenje samoupravljanja kojem je zakonski temelj dan proglašenjem Zakona o radničkom samoupravljanju 1950. godine.¹ Osim u gospodarstvu, samoupravljanje je trebalo uvesti i u državne institucije, pa je takvo društveno samoupravljanje trebalo predstavljati pokušaj pokretanja procesa odumiranja moći države jačanjem lokalnih jedinica i upravljačkih prava radnika uz

¹ Radelić, Z. *Hrvatska u Jugoslaviji 1945.-1991. od zajedništva do razlaza*. Zagreb : Hrvatski institut za povijest, 2006. Str. 286. Navedeni zakon donijela je Narodna skupština FNRJ 27. lipnja 1950. godine. Temeljna ideja samoupravljanja bila je da radnici, odnosno svi zaposleni odlučuju o rezultatima svoga rada.

nadzor od strane Partije. Već početkom 1951. godine ukinuta je Savezna planska komisija zajedno s pripadajućim tijelima.² Vezano uz narodne odbore kao jedinice lokalne vlasti, 1952. proklamirana je njihova uloga organa samoupravljanja u općinama, gradovima i kotarevima.³ Promjene propisa o narodnim odborima pratile su i promjene teritorijalnog ustrojstva 1952. i 1955. godine, prema kojima je smanjivan broj dotadašnjih jedinica lokalne uprave njihovim ukidanjem i spajanjem u veće cjeline od kojih je općina predstavljala temelj ekonomsko-političkog sustava. Uz to, lokalne jedinice vlasti (općina, grad, kotar) 1955. godine dobivaju veći utjecaj u gospodarstvu na svom području što se očituje prilikom izbora čelnika privrednih organizacija, te u pravu uplitanja u raspodjelu dohotka privrednih organizacija.⁴

Mjesto i vrijeme djelovanja

Prema Općem zakonu o uređenju općina i kotara iz 1955. godine osnovne administrativno-teritorijalne jedinice na području Jugoslavije odnosno Hrvatske bile su općine i kotarevi.⁵ Na temelju Zakona o području kotara i općina u NR Hrvatskoj iz iste godine, teritorij Hrvatske je podijeljen na 27 kotareva odnosno 299 općina. Kotar Čakovec obuhvaćao je čitav prostor Međimurja, a u svom sastavu imao 10 općina: Čakovec, Dekanovec, Donji Kraljevec, Kotoriba, Lopatinec, Mala Subotica, Mursko Središće, Nedelišće, Prelog i Štrigova.⁶ Temeljem Zakona o izmjeni područja općina u NR Hrvatskoj iz 1957. godine u kotaru Čakovec ukinute su općine Mala Subotica, Lopatinec i Nedelišće i pripojene općini Čakovec.⁷

Osnovne administrativno-teritorijalne jedinice na području Hrvatske sve do 1962. godine sačinjavali su kotari i općine. Na području Međimurja će sve do 1962. godine u sastavu kotara Čakovec postojati 7 općina: Čakovec, Dekanovec, Donji Kraljevec, Mursko Središće, Kotoriba, Prelog i Štrigova. Prema Zakonu o područjima općina i kotara u NR Hrvatskoj iz 1962. godine, ukinut je kotar Čakovec, a područje bivšeg kotara postaje jedna općina Čakovec koja je po novom ustrojstvu ušla u sastav kotara Varaždin.⁸

Nadležnost i uloga Narodnog odbora općine Čakovec i njegovih tijela (1955-1963)

Narodni odbor općine Čakovec je na svom području predstavljao tijelo općinske samouprave te imao prava i dužnosti prema djelokrugu propisanom zakonom i drugim propisima. Općinskim statutom bili su propisani poslovi po oblastima iz

² Radelić, Z. N. dj. Str. 288. Komisija je ukinuta zajedno sa saveznim ekonomskim ministarstvima i saveznim i republičkim generalnim direkcijama.

³ Opći zakon o narodnim odborima. *Službeni list FNRJ* (dalje *SL*). 22(1952); Zakon o narodnim odborima gradova i gradskih općina. *Narodne novine* (dalje *NN*). 36(1952).

⁴ Radelić, Z. N. dj. Str. 288-289; Bilandžić, D. *Historija Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije*. Zagreb : Školska knjiga, 1979. Str. 230.

⁵ *SL*. 26(1955).

⁶ *NN*. 36(1955). U sastav općine Čakovec ušle su dotadašnja gradska općina Čakovec, općina Belica i općina Novo selo na Dravi.

⁷ *NN*. 35(1957).

⁸ *NN*. 39(1962). Dotadašnjih 7 postojećih općina bilo je ukinuto i pripojeno općini Čakovec koja je, s obzirom na novu administrativno-teritorijalnu podjelu, svrstana u sastav kotara Varaždin.

nadležnosti narodnog odbora općine. Sukladno propisima i normativnim aktima⁹ Narodni odbor općine Čakovec bio je ustrojen kao dvodomno tijelo sastavljeno od Općinskog vijeća i Vijeća proizvođača. Prema regulativi iz 1955. i 1957. Općinsko vijeće je imalo ulogu predstavničkog tijela svih građana u općini, dok je Vijeće proizvođača definirano kao predstavničko tijelo zaposlenih u proizvodnji, prometu i trgovini na području općine te zastupljenih proporcionalno prema udjelu u društvenom proizvodu općine.¹⁰

Nadležnost narodnog odbora općine i poslovi iz njegove nadležnosti bili su propisani normativnim aktima (općinski statut).¹¹ Što se tiče upravnih i izvršnih poslova oni su svrstani u nadležnost savjeta, a osim toga upravne poslove su obavljala i upravna tijela.¹² Iz propisa i arhivskoga gradiva stvaratelja uočljivo je da je stvaratelj obavljao mali opseg poslova, a znatan dio poslova je prenijet u nadležnost svakog vijeća zasebno odnosno savjeta kao kolegijalnih tijela.

Poslovi koje je Narodni odbor općine obavljao na svojim zajedničkim sjednicama spadali su u općeupravne poslove poput primjerice izbor tijela Narodnog odbora (savjeti, komisije), čelnika ustrojstvenih jedinica administrativnog aparata, čelnika javnih ustanova iz područja zdravstva, socijalne skrbi, prosvjete, kulture, izbor čelnika privrednih organizacija, izbor članova upravnih vijeća raznih fondova i sl. Uz to, Narodni odbor općine obavljao je na zajedničkim sjednicama i poslove poput usvajanja godišnjih planova rada, razmatranja izvještaja o radu kolegijalnih tijela (savjeti, komisije) i sl.¹³

Što se tiče poslova koje su oba vijeća obavljala na zasebnim, ravnopravnim sjednicama, oni su se odnosili na područje zdravstva, prosvjete, opće uprave i sl. Tako su vijeća primjerice odlučivala o osnutku ljekarni, davala suglasnost na njihove završne račune, donosila odluke o osnivanju ustanova predškolskog odgoja, osnovnoškolskih ustanova, učeničkih domova pri prosvjetnim ustanovama, propisivala iznos financijskih sredstava potrebnih za osobne i materijalne rashode prosvjetnih ustanova, odlučivala o mjerama u svrhu zaštite poljskih dobara, o nazivima ulica i trgova na području općine i sl.¹⁴

Savjeti su predstavljali kolegijalna tijela Narodnog odbora općine i obavljali su poslove (upravne i izvršne) iz propisanih nadležnosti na svojim sjednicama u ob-

⁹ HR DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963), Statut općine Čakovec 1955.

¹⁰ SL. 26(1955), 29(1957); NN. 38(1955), 62(1957). Prema propisima o narodnim odborima iz 1955. godine Općinsko vijeće se sastojalo od članova narodnog odbora dotadašnje gradske općine i članova narodnih odbora općina uključenih u sastav nove općine. Vijeće proizvođača su sačinjavali članovi vijeća proizvođača dotadašnjeg narodnog odbora kotara izabrani na području nove općine.

¹¹ U statutu su bili točno propisani poslovi koje oba vijeća obavljaju na zajedničkim sjednicama, a koje svako vijeće obavlja na tzv. ravnopravnim odvojenim sjednicama.

¹² Propisi iz 1955. godine određuju upravna tijela narodnog odbora općine: odjeli, odsjeci, uprave, uredi, upravne ustanove, upravne komisije, inspekcije, mjesni uredi. U propisima iz 1957. godine, što se upravnih tijela tiče, nije bilo promjena.

¹³ Navedeni poslovi Narodnog odbora općine bili su propisani općinskim statutom. HR DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963), Statut općine Čakovec iz 1955.

¹⁴ NN. 62(1957). Navedeni poslovi propisani su za svako vijeće zasebno u zakonu iz 1957. dok je u zakonu iz 1955. (Zakon o nadležnosti narodnih odbora općina i kotara. NN. 38(1955) za obavljanje dijela tih poslova naveden narodni odbor.

lastima privrede, zdravstva, komunalnih poslova, socijalne skrbi, prosvjete, kulture, opće uprave, radnih odnosa i unutrašnjih poslova. Iz relevantne regulative¹⁵ uočljivo je da se poslovi u pojedinim oblastima nadležnih savjeta uglavnom nisu znatnije mijenjali,¹⁶ samo su u nekim savjetima proširene nadležnosti.¹⁷ Iz regulative je uočljivo i da su u pojedinim oblastima nadležnim savjetima mijenjani opisi poslova.¹⁸ Uz poslove koje su obavljali prema propisima iz tog razdoblja savjeti su obavljali i poslove poput donošenja smjernica o radu za upravna tijela (odjeli, odsjeci, uprave) iz njihovih nadležnosti, razmatranja problematike iz njihova djelokruga, predlaganja akata i propisa na potvrđivanje odnosno izglasavanje narodnom odboru, izdavanje naredbi u okviru zakona i ostalih propisa viših državnih tijela te narodnog odbora na temelju njegovih normativnih akata (statut) i propisa.

Upravna tijela (organi) imala su ulogu izvršitelja upravnih poslova određenih prema zakonu ili propisima odnosno prema normativnim aktima stvaratelja (statut općine, odluka općine). Kao takva, izdavala su rješenja u upravnim postupcima, provodila nadzor nad provedbom zakona i drugih propisa, provodila upravne postupke za koje su bila ovlaštena, te ostale poslove iz njihova djelokruga. Regulativa iz razdoblja djelovanja stvaratelja¹⁹ predvidjela je formiranje upravnih tijela u okviru administrativnog aparata stvaratelja kao ustrojstvenih jedinica u koje su mogli spadati: odjeli, odsjeci, uprave, uredi, upravne ustanove, upravne komisije, inspekcije, mjesni uredi. Kroz gotovo čitavo razdoblje vrste upravnih tijela se nisu mijenjale osim što je Zakon iz 1959. godine²⁰ predvidio mogućnost osnivanja direkcija, samostalnih direkcija, zavoda, biroa, inspektorata i sl. Iako u regulativi relevantnoj za razdoblje djelovanja stvaratelja nigdje izrijekom nisu navedene, stvaratelj je osim savjeta mogao osnivati i komisije kao kolegijalna tijela.²¹ Komisije su prema potrebi mogli osnivati narodni odbor kao plenum, vijeća te savjeti, a ovisno od vrste problematike i potrebnog vremena za njihovo proučavanje, mogle su biti stalne ili privremene.²²

¹⁵ NN. 38(1955), 62(1957).

¹⁶ U oblasti privrede 1955. i 1957. godine savjeti su primjerice izdavali dozvole za obavljanje putničkog i robnog prijevoza, odobravali vozni red, brinuli o državnim lovištima te odlučivali o zabrani lova u pojedinačnim slučajevima. U oblasti zdravstva propisivali su radno vrijeme ljekarni dok su u oblasti unutrašnjih poslova nadležni savjeti odobravali osnivanja dobrovoljnih vatrogasnih društava te potvrđivali izbor njihovih zapovjednika i zamjenika.

¹⁷ Tako su u oblasti zdravstva, osim određivanja radnog vremena ljekarni, 1957. savjetima dodani poslovi poput primjerice imenovanja i razrješenja članova upravnih odbora ljekarni, odobravanja pravila ljekarni i odobravanja sistematizacije radnih mjesta u ljekarnama.

¹⁸ U oblasti prosvjete i kulture 1955. godine savjeti su obavljali poslove poticanja održavanja općeobrazovnih tečajeva, određivanja posebnih dodataka za rad u posebnim uvjetima rada djelatnicima prosvjetnih ustanova, te odlučivanja o povećanju broja honorarnih sati u školskim ustanovama. Savjeti su 1957. obavljali poslove potvrđivanja pravila predškolskih ustanova, davanja suglasnosti na sastav odbora predškolske ustanove, stručnih i ostalih nadzora nad njihovim radom, raspisivanje natječaja za popunu nastavnih kadrova, te odobravanje pravila domova općeobrazovnih i stručnih škola.

¹⁹ SL. 26(1955); NN. 38(1955), 62(1957).

²⁰ Zakon o organizaciji uprave u narodnim odborima. NN. 32(1959).

²¹ SL. 26(1955); NN. 38(1955), 62(1957).

²² HR DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963), Zapisnici zajedničkih sjednica Općinskog vijeća i Vijeća proizvođača 1955-1963; Zapisnici ravnopravnih sjednica Općinskog vijeća 1955-1963; Zapisnici ravnopravnih sjednica Vijeća proizvođača 1955-1963. Osnivanje stalnih komisija bilo je propisano i općinskim statutom.

Ustrojstvo Narodnog odbora općine Čakovec (1955-1963)

Narodni odbor općine Čakovec predstavljao je organ osnovne teritorijalno-političke zajednice od 1955. do 1963. godine. Od samih početaka djelovanja bio je ustrojen kao dvodomno skupštinsko tijelo.²³ Narodni odbor činili su Općinsko vijeće i Vijeće proizvođača čiji je broj odbornika varirao (35-70 odbornika Općinskog vijeća, 24- 70 odbornika Vijeća proizvođača).²⁴

Na čelu NO-a nalazio se predsjednik koji se birao između odbornika Općinskog vijeća. Njegova uloga definirana je kao osobe koja zastupa općinu, koordinira rad svih tijela NO-a i skrbi nad zakonitošću rada svih njegovih tijela (organa).²⁵ U slučaju njegova odsustva ili spriječenosti zamjenjivao ga je potpredsjednik, koji se također birao između odbornika Općinskog vijeća.²⁶ Prema podacima iz arhivskoga gradiva predsjednici Narodnog odbora općine Čakovec bili su: Mihovil Križnik (1955-1960), Rudolf Kermek (1960-1962), Josip Šlibar (1962-1963). Dužnost potpredsjednika Narodnog odbora općine Čakovec obnašali su: Drago Palašek (1956-1957), Stjepan Megla (1957-1962), Ivan Bratko (1962).²⁷

Značajnu ulogu, po važnosti odmah iza predsjednika i potpredsjednika Narodnog odbora, imao je tajnik NO-a koji je biran od strane NO-a kao dužnosnik, a u stvarnosti njegova uloga je definirana kao stručni djelatnik koji koordinira rad administrativnog aparata NO-a, pomaže predsjedniku NO-a u usklađivanju rada svih relevantnih tijela NO-a (savjeti, komisije), bavi se stručnim pitanjima vezanim uz funkcioniranje NO-a, rješava kadrovsku problematiku administrativnog aparata NO-a i sl.²⁸ Prema podacima iz arhivskoga gradiva dužnost tajnika Narodnog odbora općine Čakovec obnašali su: Rafael Šalomon (1955-1956), Mirko Mesarić (1956-1957), Nikola Štimac (1957-1958), Slavko Šafarić (1958-1961), Josip Kožić (1961-1963).²⁹

Kako bi se izbjegla odvojenost izvršnih tijela od Narodnog odbora, a samim time i koncentracija moći karakteristična do 1952. godine, a s druge strane omogućilo da se oformi i organizira što operativniji aparat za provedbu politike najviših tijela općinske vlasti, težilo se uvođenju tijela s upravnom i izvršnom ulogom kao što su savjeti.³⁰ Savjeti su zamijenili dotadašnje Izvršne odbore, ali su bili podložni većoj

²³ Odluka o utvrđivanju općina u kojima narodni odbor sačinjava općinsko vijeće i vijeće proizvođača. *NV*. 33(1955).

²⁴ HR DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963), Zapisnici zajedničkih sjednica Općinskog vijeća i Vijeća proizvođača 1955-1963. Broj odbornika Općinskog vijeća 1955. bio je 35 pa 68 (1957-1960) te 70 (1960-1963). Broj odbornika Vijeća proizvođača 1955. bio je 24 pa 70 odnosno 69 u razdoblju 1962-1963.

²⁵ Isto. Statut općine Čakovec iz 1955.

²⁶ Isto.

²⁷ Isto. Zapisnici zajedničkih sjednica Općinskog vijeća i Vijeća proizvođača 1955-1963.

²⁸ *SL*. 26(1955); *NV*. 32(1959).

²⁹ HR DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963), Zapisnici zajedničkih sjednica Općinskog vijeća i Vijeća proizvođača 1955-1963.

³⁰ *NV*. 35(1952).

kontroli od strane šire zajednice na duže vremensko razdoblje.³¹ Kroz čitavo razdoblje djelovanja Narodnog odbora općine Čakovec postojali su savjeti za sljedeće oblasti: opća uprava, privreda, socijalna skrb, zdravstvo, unutrašnji poslovi, komunalni poslovi te prosvjeta i kultura odnosno školstvo. U razdoblju 1959-1962. djelovali su i savjeti iz oblasti radnih odnosa, poljoprivrede, robnog prometa, stambenih pitanja i fizičkog odgoja.³²

Zbog brojnih poslova u nadležnosti Narodnog odbora, nije ih bilo moguće rješavati bez pomoći kolegijalnih tijela (radnih tijela) kao što su komisije. Komisije su bile stalne i povremene, a sam njihov naziv davao nam je informaciju o vrsti poslova kojom su se bavile.³³ Kao stalne komisije Narodnog odbora u razdoblju od 1955. do 1963. godine djelovale su sljedeće: Komisija za izbore i imenovanja, Komisija za molbe i pritužbe/žalbe, Komisija za procjenu ostavina i nekretnina, Komisija za raspisivanje natječaja, postavljanje i smjenjivanje direktora poduzeća, Komisija za naknadu/naplatu poljske štete, Komisija za procjenu stambenih zgrada, Komisija za budžet.³⁴ Uz njih, kao stalne komisije NO-a postojale su još: Komisija za stipendije,³⁵ Porezna komisija za razrez poreza na dohodak zanatlija i slobodnih zanimanja,³⁶ Komisija za kadrove,³⁷ Komisija za odlikovanja,³⁸ Komisija za službeničke poslove.³⁹

Pored stalnih komisija NO-a postojale su i stalne komisije kod oba vijeća koje su djelovale kroz čitavo razdoblje djelovanja stvaratelja od 1955. do 1963. godine. Tako su u stalne komisije Općinskog vijeća spadale: Mandatno- imunitetska komisija, Komisija za privredu, Komisija za propise i organizacijska pitanja.⁴⁰ Stalne komisije Vijeća proizvođača bile su sljedeće: Komisija za privredu, Komisija za propise i organizacijska pitanja, Mandatno- imunitetska komisija, Komisija za radničko i društveno samoupravljanje.⁴¹

³¹ Osim iz redova odbornika, među članove savjeta birani su (ovisno o oblasti za koju je savjet bio osnivan), i članovi iz redova privrednih organizacija (tvrtki), ustanova kao i običnih građana. HR DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963), Zapisnici zajedničkih sjednica Općinskog vijeća i Vijeća proizvođača 1955-1963. Savjeti su postojali i nakon 1963. godine, što je razvidno iz gradiva sljednika stvaratelja kao što je Skupština općine Čakovec. HR DAM 17. Skupština općine Čakovec (1963-1993).

³² HR DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963), Zapisnici zajedničkih sjednica Općinskog vijeća i Vijeća proizvođača 1955-1963.

³³ Komisije su razmatrale pitanja iz područja za koje su bile osnovane i podnosile ga u formi prijedloga odnosno mogućeg rješenja ili odluke na prihvaćanje NO-u kao plenumu.

³⁴ HR DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963), Zapisnici zajedničkih sjednica Općinskog vijeća i Vijeća proizvođača 1955-1963.

³⁵ Isto. Komisija je utemeljena na sjednici NO-a 30. kolovoza 1955. godine.

³⁶ Komisija je osnovana 7. veljače 1956. godine.

³⁷ Komisija je osnovana 8. veljače 1957. godine.

³⁸ Komisija je utemeljena 27. rujna 1957. godine.

³⁹ Komisija je osnovana 27. siječnja 1958. godine.

⁴⁰ HR DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963), Zapisnici ravnopravnih sjednica Općinskog vijeća 1955-1963.

⁴¹ HR DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963), Zapisnici ravnopravnih sjednica Vijeća proizvođača 1955-1963.

Povremene komisije Narodnog odbora bile su: Komisija za izradu popisa birača,⁴² Komisija za popis djece palih boraca, žrtava fašističkog terora i djece bez oba roditelja na području općine Čakovec,⁴³ Popisna komisija u svrhu popisa poljoprivrednih gospodarstava,⁴⁴ Komisija za rješavanje o žalbama na podatke o klasiranju zemljišta,⁴⁵ Komisija za izradu društvenog plana razvoja privrednih i komunalnih djelatnosti za područje općine Čakovec za razdoblje 1961-1965,⁴⁶ Općinska komisija za popis stanovništva,⁴⁷ Komisija za pregled školskog prostora u selu Ivanovcu i Lopatincu,⁴⁸ Komisija za izradu statuta općine Čakovec,⁴⁹ Komisija za spajanje poduzeća Graditelj i Građevno poduzeće Međimurje, Komisija za spajanje poduzeća Metalac i Ljevaonica,⁵⁰ Komisija za procjenu štete uslijed elementarnih nepogoda, Komisija za odabiranje muških rasplodnih grla za područje općine Čakovec,⁵¹ Komisija za pregled utrina, pašnjaka i drugih zemljišta prikladnih za privođenje kulturi u svrhu predaje poljoprivrednim organizacijama.⁵²

Upravna tijela (organi) imala su ulogu provoditelja zakona i propisa, a postojali su u formi ustrojstvenih jedinica propisanih regulativom o narodnim odborima čije je osnivanje prepušteno normativnim aktima (općinski statut, odluka o organima uprave) narodnih odbora. Ustrojstvene jedinice Narodnog odbora općine Čakovec od 1955. do 1957. godine činili su dijelom odjeli, dijelom odsjeci, a od 1957. do 1963. godine samo odjeli. Radom odjela upravljali su načelnici, a radom odsjeka šefovi.⁵³ Osim osnovnih ustrojstvenih jedinica postojali su i mjesni uredi kao ispostave NO-a u udaljenim mjestima. Godine 1955. kao mjesni uredi na području općine Čakovec utemeljeni su mjesni uredi u Belici i Novom Selu na Dravi, a 1957. osnovani su još mjesni uredi u Nedelišću, Macincu, Lopatincu i Maloj Subotici.⁵⁴ Radom mjesnih ureda upravljali su šefovi.

⁴² HR-DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963), Zapisnici zajedničkih sjednica Općinskog vijeća i Vijeća proizvođača 1955-1963. Komisija je osnovana 9. kolovoza 1957. godine.

⁴³ Komisija je osnovana 8. studenoga 1957. godine.

⁴⁴ Komisija je osnovana 10. ožujka 1960. godine.

⁴⁵ Komisija je osnovana 26. travnja 1960. godine.

⁴⁶ Komisija je utemeljena 6. listopada 1960. godine.

⁴⁷ Komisija je osnovana 7. ožujka 1961. godine.

⁴⁸ Komisija je osnovana 26. travnja 1962. godine.

⁴⁹ Komisija je osnovana 29. svibnja 1962. godine.

⁵⁰ Komisije su osnovane 29. svibnja 1962. godine.

⁵¹ Komisije su utemeljene 20. rujna 1962. godine.

⁵² Komisija je osnovana 19. siječnja 1963. godine.

⁵³ HR DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963), Zapisnici zajedničkih sjednica Općinskog vijeća i Vijeća proizvođača 1955-1963. Vrste ustrojstvenih jedinica mogu se razaznati kroz sjednice na kojima su oba vijeća imenovala i razrješavala čelnike tih istih jedinica. Uz odjele, 28. studenoga 1962. godine postojale su još i upravne ustanove kao što su zavodi i uredi, Zavod za statistiku koji se kao istoimeni fond čuva u Državnom arhivu za Međimurje pod brojem 18, te Ured za katastar Čakovec i Ured za katastar Prelog koji se zbirno čuvaju kao fond Ured za katastar Čakovec (1929-1962) pod brojem 19.

⁵⁴ NN. 36(1955), 35(1957). Navedeni mjesni uredi su osnovani kao ispostave za područje ukinutih i pripojenih općina općini Čakovec.

Kao neposredni oblik obveznog uključivanja građana u upravljanje poslovima lokalne zajednice postojali su zborovi birača za koje je na području općine Čakovec upitno da li su ikada stvarno funkcionirali.⁵⁵

Odnosi i funkcioniranje tijela Narodnog odbora općine Čakovec (1955-1963)

Funkcioniranje tijela stvaratelja (NO, vijeća, savjeti, upravna tijela) ovisilo je prije svega o vrsti poslova koji su im bili stavljeni u nadležnost. Osim toga, ovisilo je i o složenosti poslova koji su se nametali tijekom čitavog razdoblja djelovanja stvaratelja. Tako se razlikovao upravni postupak tijekom kojeg su rješavani razni podnesci građana povezani s ostvarivanjem njihovih prava, od primjerice osnutka ustanove značajne za širu zajednicu ili nekog fonda s određenom namjenom. Kako su tijela Narodnog odbora funkcionirala, može se saznati proučavanjem akata upravnog postupka (rješenja, odluke), zapisnika sjednica NO-a, vijeća, savjeta i ostalih relevantnih tijela i sličnoga gradiva nastalog djelovanjem stvaratelja.⁵⁶

U upravnim postupcima u kojima su rješavani razni podnesci građana upućeni Narodnom odboru općine isti su uglavnom prosljeđivani na proučavanje nadležnom savjetu iz pojedine oblasti, koji bi taj prijedlog potvrdio donošenjem zaključka na svojoj sjednici. Nakon toga ustrojstvena jedinica iz nadležne oblasti izdavala bi na temelju tog zaključka upravni akt poput rješenja ili odluke. Žalbu na izdano rješenje građanin je mogao uputiti u određenom vremenskom roku na više tijelo.⁵⁷ U pojedinim upravnim postupcima u kojima je upravno tijelo NOO-a Čakovec izdavalo rješenje na temelju rješenja radnog tijela više lokalne vlasti i vlastitih radnih tijela (komisije), građanin je mogao uputiti žalbu putem Narodnog odbora općine kao prvostupanjskog tijela na prvo više tijelo lokalne vlasti, a to je bio Narodni odbor kotara Čakovec.⁵⁸

U slučajevima kada je trebalo donijeti rješenja o imenovanju ili razrješenju čelnika ustanova, poduzeća ili članova njihovih upravljačkih tijela (upravni odbor, savjet) inicijativa je bila pokretana od strane komisije za izbore i imenovanja (radnog tijela) ili nadležnog savjeta u formi prijedloga o kojem se odlučivalo na sjednici NO-a, a u slučaju prihvaćanja prijedloga, Narodni odbor bi donosio rješenje o imenovanju ili razrješenju. Slična praksa primjenjivana je i u slučajevima kada je trebalo osnovati novu komisiju ili savjet iz određene oblasti s tom razlikom, što je inicijativu pokretala komisija za izbore i imenovanja ili iznimno sam predsjednik NO-a.⁵⁹

⁵⁵ U fondu stvaratelja o zborovima birača se može saznati kroz zapisnike zajedničkih sjednica oba vijeća, budući da nema sačuvanoga gradiva poput zapisnika zborova birača koji bi svjedočili kako su u stvarnosti funkcionirali.

⁵⁶ HR DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963). Fond sadrži cca 50 d/m (45 knjiga, 57 kutija, 930 svežnjeva).

⁵⁷ Isto. Opći spisi, Rješenje o odobrenju podmirenja troškova prijevoza Agneze Šeško od 31. listopada 1960, br. 03/2-6103/1-1960. Žalbu na rješenje stranka je mogla podnijeti samom Narodnom odboru općine Čakovec.

⁵⁸ Isto. Privreda, Građevinske dozvole, Rješenje o građevinskoj dozvoli od 10. travnja 1957, br. 6123/1957.

⁵⁹ Isto. Zapisnici zajedničkih sjednica Općinskog vijeća i Vijeća proizvođača 1955-1963.

U pogledu osnivanja ustanova iz određenih oblasti, inicijativa je pokretana od strane nadležnog savjeta upućivanjem prijedloga na zajedničku sjednicu oba vijeća. U slučaju prihvaćanja donosilo se rješenje o osnutku, a na toj ili idućoj sjednici i rješenje o imenovanju privremenog upravitelja/ravnatelja koji bi nakon obavljanja potrebnih radnji oko pokretanja rada nove ustanove u pravilu bio imenovan za člana na određeno mandatno razdoblje.

Ukoliko je trebalo osnovati ustanovu od regionalnog značenja, inicijativu je pokretao predsjednik NO-a koji je za preispitivanje uvjeta osnutka bio dužan konzultirati nadležno republičko ministarstvo odnosno njegov savjet, a nakon dobivenog pozitivnog mišljenja od strane višeg tijela (savjeta) predložiti na sjednici osnutak, kao što je bio slučaj kod osnutka prve visokoškolske ustanove u Međimurju, Pedagoške akademije u Čakovcu utemeljene 8. studenoga 1960. godine.⁶⁰

Tijekom razdoblja u kojem je djelovao Narodni odbor općine Čakovec uočljiva je njegova uloga u oblasti komunalnih i stambenih poslova, unutrašnjih poslova, školstva i prometa koja se temeljila na zakonskim odredbama po kojima su tijela vlasti glavni nositelji gospodarske, komunalne, socijalne, prosvjetne i druge politike. Tako je NO već 1956. godine osnovao Fond za kreditiranje stambene izgradnje,⁶¹ 1957. Vatrogasni fond općine Čakovec,⁶² 1961. Fond za financiranje školstva općine Čakovec i Komunalni fond,⁶³ a 1962. Fond za ceste općine Čakovec⁶⁴ i Fond za fizičku kulturu Narodnog odbora općine Čakovec.⁶⁵ Ovakve inicijative će se nastaviti i u kasnijem razdoblju nakon 1963. godine.⁶⁶

Dokumentacija Narodnog odbora općine Čakovec (1955-1963)

Podaci bitni za prikaz ustrojstva Narodnog odbora općine Čakovec kao stvaratelja istoimenog fonda što se čuva u Državnom arhivu za Međimurje pod brojem 23 u Općem inventaru, uzeti su iz istoga. U tijeku je obrada ovog fonda koji je sadržajno bogat vrlo raznolikom dokumentacijom, pa kao takav predstavlja bogat izvor za istraživanje društvenih, gospodarskih i političkih prilika u drugoj polovini 20. stoljeća na području općine Čakovec. Fond je podijeljen u sljedeće serije spisa:

⁶⁰ Isto. Na toj sjednici predsjednik NOO-a je obavijestio oba vijeća da je inicijativa bila pokrenuta u srpnju 1960. godine te da su bili konzultirani predstavnici Republičkog savjeta za školstvo iz Zagreba koji su u jesen posjetili Čakovec i razgledali prostor buduće ustanove (zgradu dotadašnje Učiteljske škole u Čakovcu koja je djelovala od 1879. godine). Novoosnovana ustanova je kasnije mijenjala nazive (Pedagoška akademija u Čakovcu, Filozofski fakultet - Pedagogijske znanosti - Odsjek Čakovec, Visoka učiteljska škola Čakovec), a danas djeluje u okviru Učiteljske akademije u Zagrebu kao njezina podružnica.

⁶¹ HR DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963), Zapisnici zajedničkih sjednica Općinskog vijeća i Vijeća proizvođača 1955-1963. NO je 27. siječnja 1956. godine imenovao članove upravnog odbora navedenog fonda.

⁶² Isto. Fond je osnovan 1. ožujka 1957. godine.

⁶³ Fondovi su osnovani 28. ožujka 1961. godine.

⁶⁴ Fond je osnovan 24. ožujka 1962. godine.

⁶⁵ Fond je utemeljen 29. svibnja 1962. godine.

⁶⁶ Osim fondova kojima su financirane određene inicijative (izgradnja komunalne infrastrukture, prosvjetnih ustanova, pokretanje određenih gospodarskih grana), krajem 1960-ih godina osnovani su SIZ-ovi (samoupravne interesne zajednice). HR DAM 17. Skupština općine Čakovec (1963-1993).

1. Opći poslovi
2. Radni odnosi
3. Unutrašnji poslovi
4. Privreda
5. Financije
6. Zdravstvo
7. Socijalna zaštita
8. Prosvjeta, znanost i kultura.

Što se tiče mogućih podataka koje pojedine serije sadrže, fond je uglavnom dobro sačuvan i cjelovit.

Seriya pod nazivom Opći poslovi sadrži pretežno dokumentaciju poput zapišnika sjednica Narodnog odbora, njegovih vijeća, savjeta i komisija, popise odbornika, izvještaje o provedbi izbora za odbornike NO-a, popise birača te fragmentarno sačuvanu statističku dokumentaciju (tablice, izvještaji).

Seriya Radni odnosi sadrži predmetnu dokumentaciju koja se odnosi na radne odnose (zamolbe, žalbe, rješenja o premještajima, napredovanjima, godišnji odmori, radno vrijeme, stručno usavršavanje) zaposlenih u ustanovama i poduzećima na području općine Čakovec, dosjee djelatnika administrativnog aparata NO-a, tarifne pravilnike te razne izvještaje i tablice što se odnose na problematiku iz radnog prava.

Seriya Unutrašnji poslovi sadrži predmetnu dokumentaciju iz područja matičarstva, javne sigurnosti i općih poslova.

Seriya pod nazivom Privreda sadrži vrlo raznoliku dokumentaciju, poput društvenih planova, investicijskih programa, predmetnu dokumentaciju vezanu uz industriju i zanatstvo, trgovinu, ugostiteljstvo i turizam, te građevinske i lokacijske dozvole.

Seriya Financije sadrži završne račune Narodnog odbora općine, poduzeća i ustanova na njegovu području, proračune NOO-a, predmetnu dokumentaciju vezanu uz financijsko poslovanje, poreznu dokumentaciju (porezna rješenja), te predmetnu dokumentaciju iz imovinsko-pravnih poslova (nacionalizacija, agrarna reforma, konfiskacija, upravljanje općenarodnom imovinom).

Seriya Zdravstvo sadrži predmetnu dokumentaciju vezanu uz upravljanje zdravstvenim ustanovama, vanbolničku službu (zdravstvene stanice, zdravstveni centri), ljekarničku službu, bolničku službu, sanitarne inspekcije, te medicinsko školstvo.

Seriya Socijalna zaštita sadrži dokumentaciju zbirnih evidencija i statistike djece, odraslih osoba i ustanova socijalne skrbi, dokumentaciju o ustanovama socijalne zaštite (osnivanje, registracija, pravila, sjednice, proračun, završni račun i sl.), predmetne spise o skrbištvu, rješenja o socijalnim pomoćima, zbirnu dokumentaciju o socijalnim akcijama (izvještaji, tablice i sl.), te dokumentaciju vezanu uz zaštitu ratnih vojnih invalida (rješenja o priznavanju invalidskih prava i sl.).

Serija Prosvjeta, znanost i kultura sadrži dokumentaciju vezanu uz školstvo, predškolski odgoj, rješenja o stipendijama, te predmetnu dokumentaciju vezanu uz kulturne ustanove poput muzeja, knjižnica i arhiva, te zaštitu prirode.

Za pojedine serije poput Financija, Zdravstva, Socijalne zaštite, Radnih odnosa te Privrede može se naći komplementarna dokumentacija u fondovima prednika - Narodnog odbora grada Čakovca, te sljednika - Narodnog odbora kotara Čakovec i Skupštine općine Čakovec. Građivo stvaratelja je tijekom čitavog razdoblja djelovanja odlagano i označavano prema arhivskim oznakama,⁶⁷ a uz pojedine serije postoje popratne evidencije poput kazala ili registara koji omogućavaju lakše pronalaženje bilo kojeg predmeta. Građivo stvaratelja, s obzirom na serije na koje je podijeljeno, daje uvid u svu složenost njegovog djelovanja, a s druge strane predstavlja bogat izvor za istraživanje zavičajne povijesti koja je za Međimurje još uvijek djelomično istražena. Osim toga, građivo može poslužiti kao izvor i nekim drugim srodnim znanostima (etnologija, politologija, demografija, sociologija i sl.)

Zaključak

Narodni odbor općine Čakovec započeo je djelovati 1. rujna 1955. godine kada je u Hrvatskoj uveden komunalni sustav. Uvođenje komune kao temelja ekonomsko-političkog sustava trebalo je predstavljati viši oblik društvenog samoupravljanja. Istodobno je proveden teritorijalni preustroj prema kojem je znatno smanjen broj dotadašnjih općina i kotareva te provedeno spajanje teritorija nekoliko bivših općina. Proširenjem teritorija novih općina, narodni odbor općine kao predstavničko tijelo znatno je proširio područje svog djelovanja. Narodni odbor je u razdoblju 1955-1962. djelovao kao plenum samo putem zajedničkih sjednica dok je istovremeno znatan dio poslova iz svojih ovlasti u prijašnjem razdoblju prenio na vijeća (Općinsko vijeće, Vijeće proizvođača), te savjete koji su bili nositelji funkcije izvršno-političkih tijela. Savjeti i komisije djelovali su kao radna tijela na sazvanim sjednicama. Kako bi zakoni, naredbe, napuci i odluke donijeti od strane Narodnog odbora, njegovih vijeća i savjeta bili provedeni, o tome je nakon njihova izglasavanja skrbio administrativni aparat Narodnog odbora ustrojen od raznih ustrojstvenih jedinica (odsjeci, odjeli, uprave, referade, uredi, zavodi, upravne ustanove, upravne komisije, mjesni uredi). Narodnom odboru općine Čakovec je od samog početka djelovanja u jesen 1955. godine pripojen teritorij bivših općina Belica i Novo Selo na Dravi, a 1957. godine u njegov sastav priključeni su teritoriji bivših općina Lopatinec, Nedelišće i Mala Subotica. Takav teritorijalni opseg općina Čakovec će obuhvaćati sve do 1962. godine, kada je proveden novi teritorijalni preustroj, a u njen teritorij pridruženo područje preostalih bivših općina tada već ukinutog kotara Čakovec.

Izvori i literatura

- HR DAM 23. Narodni odbor općine Čakovec (1955-1963)
HR DAM 17. Skupština općine Čakovec (1963-1993).

⁶⁷ Naredba o planu jedinstvenih arhivskih znakova za sve organe uprave na teritoriju Narodne Republike Hrvatske. NN. 7(1958).

Narodne novine. 35(1952), 36(1952), 33(1955), 36(1955), 38(1955), 29(1957), 35(1957), 62(1957), 7(1958), 32(1959), 39(1962).

Bilandžić, D. *Historija Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije*. Zagreb : Školska knjiga, 1979.

Radelić, Z. *Hrvatska u Jugoslaviji 1945.-1991. od zajedništva do razlaza*. Zagreb : Hrvatski institut za povijest, 2006.

Službeni list FNRJ. 22(1952), 26(1955), 29(1957), 50(1957).

Summary

THE ORGANISATION OF THE PEOPLE'S COMMITTEE OF THE MUNICIPALITY ČAKOVEC (1955-1963)

The introduction of communal system in the People's Republic of Croatia on September 1st, 1955 saw the abolishment of the large number of previous small municipalities and merger of the territories of several ex-municipalities. On the mentioned date the territory of the municipality Čakovec was merged with the area of the ex-municipalities Belica and Novo Selo na Dravi. The new municipality (commune) was supposed to be a higher form of social self-management. Through the whole operating period the municipality's People's committee functioned via joint sessions and made decisions on the most important questions regarding its own scope (founding of institutions and companies; appointment and dismissal of various leaders; passing of statutes, municipal budgets and other important decisions). Regarding the considerable part of authorities in managing the tasks from the previous period, they were given to boards (Municipal board and Board of manufacturers) and councils. Both of them carried functions of the executive-political bodies. Implementing the laws, decisions, orders and instructions voted by the People's Committee, its boards and councils was the responsibility of the administrative apparatus of Čakovec's People's Committee that comprised of different organizational units (departments, sections, administrations, offices, bureaus, etc.). In 1957 the territorial scope of the Čakovec municipality was augmented by adding the area of former municipalities Nedelišće, Lopatinec and Mala Subotica. This, in turn, expanded the area of activity for the People's Committee. Čakovec will keep this territorial municipal scope until 1962, when the district of Čakovec will be abolished. A new municipality Čakovec will be formed in its place and it will include the entire area of the former district. The most important feature during the whole period of activity of the People's Committee of Čakovec's municipality is the vertical distribution of tasks under its authority, which was manifested in increasing the scope of the tasks going from the highest body (The People's Committee of the municipality) down to lower levels (boards, councils and commissions).

Keywords: *People's Committee, Municipal board, Board of manufacturers, departments, sections, administrations, municipality, district*